

Andrea Levy Novel·lista britànica

“Una autora negra interessada als lectors”

‘Petita illa’ (Proa i Anagrama), la darrera novel·la de l’autora britànica d’origen jamaicà Andrea Levy, s’ha endut alguns dels premis més prestigiosos del món editorial anglosaxó i ha estat escollida el millor premi Orange de ficció de la darrera dècada ●

Text: Lourdes Domínguez ● Fotos: Francesc Melcion

L’any 1948, el desembarcament al Regne Unit dels prop de 500 caribenys que viatjaven a bord de l’*Empire Windrush* va ser considerat per molts l’inici de la societat multicultural britànica actual. ¿Aquest fet històric va ser el punt de partida del seu llibre?

Coneixia poques coses dels orígens dels meus pares i de la seva vida a Jamaica, però una de les coses que sí que sabia era que el meu pare va viatjar a Anglaterra en aquest vaixell. Quan aquesta travessia es va convertir en un dels fets històrics més importants del Regne Unit contemporani vaig pensar que seria una bona manera d’enfocar la nova novel·la.

El títol, *Petita illa*, fa referència a Jamaica o a la Gran Bretanya?

A les dues. Jamaica, dins del Carib, sempre s’havia considerat una illa gran però per als caribenys que van tornar a casa després de lluitar a favor del Regne Unit durant la Segona Guerra Mundial, la seva illa va esdevenir petita, provinciana. El mateix passa amb el Regne Unit: abans de la guerra, tenia un gran imperi, però després va perdre pràcticament totes les seves colònies i va esdevenir una illa petita, estreta de mires. De totes formes, el títol també fa referència als quatre personatges principals, que són com quatre petites illes isolades, ja que cadascun d’ells té la seva veu particular.

Ha viscut mai a Jamaica?

Hi fa massa calor! Jamaica me l’estimo perquè és la terra dels meus pares, però sóc anglesa: he nascut, visc i treballo a Londres.

Què li interessava més a l’hora de plantejar-se aquesta novel·la, descobrir més coses del passat dels seus pares o conèixer més a fons aquell moment històric?

Tots els llibres que he escrit fins ara han partit d’aquesta doble motivació: recuperar la història de la meua família, però al mateix temps aprofundir en el coneixement del marc històric en què la meua generació i la dels meus pares s’han mogut. M’agrada descobrir coses tant de la meua nissaga com del temps que li ha tocat viure.

A part del fet que el seu pare, com el personatge d’en Gilbert, fos un

dels caribenys que viatjava en el *Windrush*, ¿hi ha altres trets autobiogràfics de la seva família que hagi aprofitat per crear els personatges de *Petita illa*?

Sí, la meua mare, com el personatge d’Hortense, es va reunir a Anglaterra amb el meu pare sis mesos després que ell

“Les meves fonts principals d’informació van ser les personals”

viatgés a bord del *Windrush* i quan va ser al Regne Unit, també es va trobar que no la deixaven exercir de mestra, la seva professió a Jamaica. El meu pare, com li passa al personatge d’en Gilbert, va acabar treballant a correus. Són detalls que poden fer pensar que el Gilbert i l’Hortense són en realitat els meus pares, però no ho són, són personatges de ficció.

Suposo, doncs, que gran part de la recerca a l’hora d’escriure aquesta novel·la va consistir en llargues converses amb els seus familiars...

Les meves fonts principals d’informació van ser personals: per crear els personatges del matrimoni negre, en Gilbert i l’Hortense, vaig parlar molt amb la meua mare (el meu pare ja era mort quan vaig començar la novel·la). Volia que m’expliqués la seva experiència dels temps en què va arribar a Anglaterra. D’altra banda, per construir els personatges del matrimoni blanc, el Bernard i la Queenie, vaig tenir llargues converses amb la meua sogra, que és blanca. També vaig entrevistar homes que havien lluitat a la guerra de Birmània.

Va ser dur per a la seva mare recordar els primers anys a Anglaterra?

Hi ha el tòpic que els jamaicans tenen una gran tradició oral. La gent creu que els agrada molt explicar històries, però el cert és que la meua mare no tenia gaire interès a parlar sobre aquella època: més aviat era bastant reticent a l’hora de recordar aquells temps. Em va costar fer-la parlar: li havia de

treure les paraules de la boca, sempre de mica en mica i amb molt d’esforç. A més, el fet que jo fos escriptora i que volgués escriure una nova novel·la encara la feia ser més reservada: no volia veure la seva història particular convertida en un llibre que pogués llegir qualsevol. A més, ella pensava que la seva història no interessaria a ningú.

Després de l’èxit del seu llibre i d’haver rebut tants premis, deu haver canviat d’opinió...

Ja no la puc fer callar! Ara li agradaria que escrivís sobre dones que com ella s’han fet grans a Anglaterra!

Va trigar quatre anys i mig a escriure *Petita illa*. Li va costar més que les tres novel·les anteriors?

Sí, és el meu llibre més ambiciós tant pel seu fons com per la seva forma. Pel que fa al contingut, les tres novel·les anteriors ja les tenia al cap abans de començar-les a escriure, però amb *Petita illa* vaig haver de fer molta més recerca, perquè desconeixia tant l’Anglaterra de la dècada dels 40 com l’època de joventut dels meus pares. Quant a la forma, és el llibre amb què m’he plantejat més reptes: en primer lloc, perquè la novel·la la protagonitzen quatre personatges principals que parlen en primera persona, i en segon lloc, perquè la història canvia sovint de temps i d’espai.

Fent recerca sobre aquella època què és el que més la va sorprendre? No vaig descobrir cap secret familiar, si és això el que em preguntes! Però hi ha certs

no només negres”

fets històrics de la vida quotidiana de la dècada de 1940 que sí que em van sorprendre. Per exemple, el fet que al cine els negres haguessin de seure a les files del darrere és una cosa que em va impressionar.

Té predilecció per algun dels quatre protagonistes?

Sóc la seva mare i no hauria de tenir favoritismes per cap d'ells! Com que tots parlen en primera persona, per crear-los em vaig haver de posar en el seu lloc. Per això els estimo tots quatre.

Però si hagués de triar-ne només un.

Si hagués d'escollir-ne un de sol, triaria en Gilbert, sobretot pel seu humor.

Un humor que pot sorprendre, donat que en Gilbert sovint pateix el racisme dels personatges que l'envolten...

L'humor és una part de la vida. Quotidianament, tot el que ens passa no és només divertit o només tràgic. A la vida es combinen els moments amargs amb les estones més plaents. Per això quan escric m'agrada barrejar la comèdia, la tragèdia i el drama.

Precisament aquesta barreja agre-dolça fa que la novel·la no és pugui qualificar únicament com a llibre de denúncia contra el racisme...

És que més que una denúncia del racisme, n'és una exploració. El que volia era exposar una situació, un moment històric, i veure com la gent d'aquell temps pensava i actuava. Què hauria passat, per exemple, si els meus pares negres i els meus sogres blancs s'haguessin trobat a l'Anglaterra del 1948, un cop acabada la Segona Guerra Mundial? Com haurien interactuat? És el que provo de respondre en la novel·la. El racisme és un dels elements que reflecteix aquell moment històric, però no és l'únic.

Com en el cas dels seus pares, vostè també ha patit el racisme de la societat britànica?

Òbviament. Quan era petita, era una de les poques nenes negres de la meua escola i vaig patir un racisme directe, a la cara.

¿La societat britànica actual és més multicultural que la de 1948 o continua sent racista?

El racisme d'ara és menys directe, més subtil. Al final acabes dubtant si són manies teves, coincidències, etc. Abans no et donaven una feina perquè eres negra. Ara, quan no te la donen, et diuen que és per altres motius més políticament correctes. Però quin és el motiu real que fa que al final acabis no tenint aquella feina? De vegades desitjaria que la gent que és racista no fos tan subtil. Si fossin obertament racistes, seria més fàcil combatre'ls. Tant de bo es pogués eradicar el racisme del món, seria un somni.

En els quatre llibres que ha escrit tracta directament o indirectament el tema de la identitat de la gent negra i britànica. Per què és un tema que es repeteix sempre en la seva obra? ¿Potser té la sensació que si vostè no escriu sobre això ningú més ho farà?

Sóc negra i britànica, una identitat, per cert, bastant nova. No és que en faci bandera, simplement és que és la realitat que m'envolta, la que conec. Escriure sobre aquesta identitat provoca que hagi de tractar el tema del racisme, però no és l'únic tema que m'interessa.

Ha patit el racisme en el món editorial?

I tant! Quan intentava publicar la meua primera novel·la, a l'hora de dir-me que no, la majoria d'editors pecaven dels mateixos prejudicis: primer pensaven que una novel·la escrita per una autora negra només interessaria a lectors negres; en segon lloc, creien que a Anglaterra no hi havia prou negres per esdevenir un públic lector prou ampli, i en tercer lloc, opinaven que la minoria negra britànica era un públic que o bé no llegia o bé

“El racisme d'ara és menys directe, més subtil; abans no et donaven feina perquè eres negra”

llegia molt poc. Així que es feien els seus càlculs i evidentment m'acabaven responent que no volien publicar el llibre! Sort que ja s'han adonat que una novel·la d'una autora negra no només interessa als lectors negres! Per atreure l'atenció del lector cal que la novel·la expliqui una història universal, no que el protagonista tingui un color de pell determinat.

A principis dels 90, quan vostè provava de publicar la seva primera novel·la, ¿l'èxit d'autors negres com Toni Morrison als Estats Units no havia trencat ja aquests prejudicis dels editors?

Potser a Amèrica sí, però no al Regne Unit. De fet figures com ara la de l'escriptora nord-americana han anat en contra meu, perquè els editors em deien: “No necessitem aquest tipus de llibres. Ja tenim la Toni Morrison”.

Molts dels editors que al principi li deien que no ara es deuen estar estirant els cabells! La seva novel·la ja ha venut només al Regne Unit més de 750.000 exemplars...

És que actualment la situació ha canviat molt. Els editors d'ara estan molt més predisposats a publicar històries sobre minories, sobre multiculturalitat. De fet, les busquen, perquè el tema de la identitat s'ha posat molt de moda.

¿Li agradaria que la seva generació, la primera nascuda a Anglaterra de pares immigrants i de color, la pogués prendre com un model del que es pot arribar a ser o a aconseguir?

No em considero un model a imitar, però sí que m'agrada sentir-me part d'un grup que he ajudat a definir amb les meves novel·les. És molt gratificant.

Gratificant va ser també rebre el premi Orange...

No m'ho esperava! És un premi al qual no et presentes, sinó que distingeix una obra de ficció ja publicada. El més sorprenent és que *Petita illa* no només es va endur l'Orange 2004, sinó que l'any següent va ser escollida la millor novel·la premiada amb l'Orange de la dècada. Em va saber greu per les altres nou autores, però benvingut sigui el premi!

Qui som? D'on venim?

L'any 1948 gairebé 500 caribenys van embarcar-se a l'*Empire Windrush* rumb al Regne Unit. La majoria eren antics excombatents de la Segona Guerra Mundial que fins feia ben poc havien lluitat amb Anglaterra contra Hitler. El pare d'Andrea Levy era un d'ells. Ell (i la seva dona, mesos més tard) van emprendre aquest viatge esperant trobar en la mare pàtria una terra d'acollida i una vida millor, però van acabar topant amb un Regne Unit racista, hostil, empobrit i tocat moralment i econòmicament per una guerra que tot i haver estat guanyada havia comportat la desfeta de l'Imperi britànic. L'escriptora Andrea Levy recull aquest moment històric a la seva darrera novel·la, *Petita illa* (Proa / Anagrama), l'obra amb què va guanyar els premis Orange, Commonwealth Writers i Whitbread Book of the Year. En aquesta novel·la, aquesta autora nascuda a Londres de pares jamaicans posa en escena quatre personatges que es veuen obligats a compartir sostre: un matrimoni blanc (format per el Bernard i la Queenie), i un de negre, d'origen jamaicà (integrat per en Gilbert i l'Hortense). La intenció de l'autora és mostrar-nos com afecta la immigració tant als que arriben com als que els acullen.

Levy no va començar a escriure fins poc després d'haver fet els trenta. En aquella època, poques novel·les de ficció reflectien l'experiència dels negres britànics i per això va decidir que ja era hora que algú convertís la vida d'aquesta minoria en matèria literària. La seva primera novel·la, *Every Light in the House Burnin'* (1994) mostrava la història d'una família jamaicana al Londres de la dècada de 1960. La seva segona obra, *Never Far From Nowhere* (1996), ens apropa a la capital britànica durant els anys 70 i ens explica la vida de dues germanes de caràcters molt diferents nascudes a Londres i filles de pares jamaicans. La protagonista de la novel·la anterior a *Petita illa*, titulada *Fruit of the Lemon* (1999), és una jove negra que visita Jamaica quan els seus pares decideixen tornar a la seva illa d'origen un cop jubilats. Gràcies a aquest viatge, aquest personatge descobrirà la seva història personal, fins llavors desconeguda. En tots els llibres d'Andrea Levy, doncs, el tema de la identitat hi juga un paper predominant.